

EDUKIMI PËR QYTETARINË DIGJITALE NË SHKOLLAT FILLORE - NJË QASJE PEDAGOGJIKE

Mimoza Hoti-Kolukaj, Senad Orhani
Fakulteti i Edukimit, Universiteti i Prizrenit "Ukshin Hoti", Prizren,

Senad Orhani
Fakulteti i Edukimit, Universiteti i Prishtinës "Hasan Prishtina"
Autor korrespondues: senad.orhani@uni-pr.edu

Abstrakti

Në epokën e informacionit dhe komunikimit digjital, edukimi për qytetarinë digjitale është bërë një aspekt thelbësor i përgatitjes së nxënësve për të qenë pjesë aktive, e përgjegjshme dhe e sigurt e komunitetit online. Ky punim synon të shqyrtojë rëndësinë dhe mënyrat e integritit të qytetarisë digjitale në arsimin fillor përmes një qasjeje pedagogjike gjithëpërfshirëse. Duke u bazuar në literaturën bashkëkohore dhe në analiza të praktikave arsimore, hulumtimi eksploron njohuritë, qëndrimet dhe kompetencat digjitale që duhet të zhvillohen tek nxënësit që në moshë të hershme. Gjithashtu, paraqiten strategji didaktike për mësuesit që synojnë nxitjen e ndërgjegjësimit për etikën në internet, sigurinë kibernetike, sjelljen përgjegjëse dhe menaxhimin e informacionit në mjediset online. Gjetjet theksojnë nevojën për zhvillimin profesional të mësuesve dhe përfshirjen e qytetarisë digjitale si komponent i integruar në kurrikulë. Studimi sugjeron një qasje të balancuar mes teknologjisë, pedagogjisë dhe edukimit etik, duke e konsideruar qytetarinë digjitale jo thjesht si përmbajtje teknologjike, por si një dimension i formimit qytetar të brezave të rinj.

Fjalë kyçe: *Edukimi fillor, kompetencat digjitale, pedagogjia, qytetaria digjitale, teknologjia.*

1. Hyrja

Epoka digjitale ka transformuar mënyrën se si fëmijët mësojnë, komunikojnë dhe ndërveprojnë me botën përreth. Shkollat fillore janë bërë hapësira të rëndësishme jo vetëm për zhvillimin akademik, por edhe për formimin e kompetencave qytetare digjitale, të cilat i pajisin nxënësit me aftësi për të qenë përdorues kritikë, të përgjegjshëm dhe të sigurt në mjediset online (Ahmed, 2025). Qytetaria digjitale nuk përkufizohet vetëm nga zotërimi i mjeteve teknologjike, por edhe nga zhvillimi i aftësive etike, sociale dhe të mendimit kritik (Demir & Akar, 2025).

Sfidat që shoqërojnë përdorimin e hershëm të internetit nga fëmijët përfshijnë bullizmin online, lajmet e rreme, dhe kërcënimet ndaj privatësisë. Këto fenomene kërkojnë ndërhyrje të qëllimshme pedagogjike për të ndërtuar një kulturë digjitale që promovon respektin, etikën dhe sigurinë (Harahap, 2025). Për këtë arsye, shkolla duhet të shërbejë si mjedis mbrojtës dhe edukues ku nxënësit mësojnë jo vetëm përdorimin teknik të teknologjisë, por edhe mënyrat e sigurta e kritike të komunikimit në internet (Enache & Stănică, 2025).

Literatura e fundit thekson rolin qendror të mësuesve si modelues të sjelljeve digjitale pozitive, por edhe nevojën për trajnimin e tyre profesional për të përfshirë qytetarinë digjitale në kurrikulë (Stoddard, 2025). Praktikrat më të mira ndërkombëtare sugjerojnë qasje të integruara që përfshijnë bashkëpunimin mes shkollës, prindërve dhe komunitetit lokal për të krijuar një front të përbashkët edukativ (Chavdarova-Kostova, 2025). Po ashtu, përfshirja e projekteve praktike dhe metodave të bazuara në lojëra digjitale edukative është dëshmuar si mënyrë efektive për të nxitur përfshirjen aktive të nxënësve (Bellacicco et al., 2025).

Në këtë kontekst, edukimi për qytetarinë digjitale shihet si një investim afatgjatë për ndërtimin e gjeneratave që jo vetëm përdorin teknologjinë, por e përdorin atë me përgjegjësi, etikë dhe kreativitet. Punimi synon të paraqesë kuadrin teorik dhe praktikrat pedagogjike më të fundit që lidhen me integrimin e qytetarisë digjitale në arsimin fillor, duke ofruar një bazë për zhvillime të mëtejshme në politikëbërje dhe praktikë mësimore.

1.1. Identifikimi i problemit

Shkollat fillore sot përballen me sfida të shumta për shkak të transformimeve të shpejta teknologjike. Fëmijët hyjnë në botën digjitale që në moshë të hershme dhe shpesh përballen me rreziqe si bullizmi online, keqpërdorimi i të dhënave personale dhe përhapja e lajmeve të rreme. Pavarësisht mundësive të mëdha që ofron interneti për mësim, komunikim dhe kreativitet, mungesa e aftësive për qytetarinë digjitale e ekspozon këtë grupmoshë ndaj pasojave të rënda psikologjike dhe sociale (Demir & Akar, 2025).

Një problem tjetër i rëndësishëm lidhet me njohuritë e kufizuara të nxënësve mbi sigurinë digjitale dhe menaxhimin e privatësisë. Studimet kanë treguar se vetëm një pjesë e vogël e nxënësve dinë të përdorin fjalëkalime të forta ose të dallojnë burimet e besueshme nga lajmet e rreme. Kjo tregon se edukimi formal nuk ka arritur ende të integrojë në mënyrë të qëndrueshme konceptet thelbësore të qytetarisë digjitale (Enache & Stănică, 2025).

1.2. Qëllimi i studimit

Qëllimi i këtij studimi është të analizojë rëndësinë e edukimit për qytetarinë digjitale në shkollat fillore dhe të ofrojë një qasje pedagogjike që adreson sfidat e identifikuara në procesin arsimor. Konkretisht, studimi synon:

- **Të shqyrtojë nivelin aktual të njohurive, aftësive dhe qëndrimeve digjitale të nxënësve**, me fokus në etikën online, sigurinë kibernetike dhe menaxhimin e informacionit (Demir & Akar, 2025).
- **Të identifikojë boshllëqet në përgatitjen dhe kompetencat e mësuesve** për të integruar qytetarinë digjitale në mësimdhënie (Xu, Hania, & Waqas, 2025).
- **Të analizojë mënyrën se si kurrikulat ekzistuese adresojnë qytetarinë digjitale**, dhe të vlerësojë mungesat në përfshirjen sistematike të saj (Enache & Stănică, 2025).

- **Të propozojë strategji didaktike inovative dhe të qëndrueshme** për integrimin e qytetarisë digjitale në arsimin fillor, duke përfshirë metoda të bazuara në projekte, diskutime kritike dhe përdorimin e mjeteve digjitale interaktive (Stoddard, 2025).

Në këtë mënyrë, studimi synon të kontribuojë në ndërtimin e një kuadri pedagogjik gjithëpërfshirës që i pajis nxënësit me kompetenca digjitale, etike dhe sociale të nevojshme për t'u bërë qytetarë aktivë dhe të përgjegjshëm në shoqërinë e informacionit (Ahmed, 2025).

1.3. Pyetjet e hulumtimit

Bazuar në problemet e identifikuara dhe qëllimin e studimit, hulumtimi udhëhiqet nga këto pyetje kryesore:

1. Çfarë niveli njohurish, aftësish dhe qëndrimesh kanë nxënësit e shkollës fillore në lidhje me qytetarinë digjitale, veçanërisht në aspektin e etikës, sigurisë online dhe menaxhimit të informacionit?
2. Cilat janë sfidat me të cilat përballen mësuesit në integrimin e qytetarisë digjitale në procesin mësimor dhe cilat kompetenca profesionale u mungojnë?
3. Në çfarë mase kurrikula aktuale e arsimit fillor përfshin qytetarinë digjitale dhe cilat boshllëqe vërehen në këtë drejtim?
4. Cilat praktika pedagogjike dhe metodologjike janë më efektive për zhvillimin e kompetencave të qytetarisë digjitale tek nxënësit e shkollës fillore?
5. Si mund të ndërtohet një qasje pedagogjike gjithëpërfshirëse që balancon teknologjinë, etikën dhe zhvillimin qytetar në edukimin digjital?

2. Shqyrtimi i literaturës

Edukimi për qytetarinë digjitale në shkollat fillore ka marrë një rëndësi të veçantë në dekadën e fundit, për shkak të rolit gjithnjë në rritje të

teknologjisë në jetën e përditshme të fëmijëve. Sipas Alvarez, Tadlaoui-Brahmi dhe Çuko (2022), qytetaria digjitale në arsimin fillor është e lidhur ngushtë me formimin e kompetencave bazë për përdorimin etik dhe të sigurt të teknologjisë. Kjo përputhet me studimin e Momanu (2023), i cili thekson se edukimi digjital në moshë të hershme nuk ka të bëjë vetëm me shkathtësitë teknologjike, por edhe me zhvillimin e aftësive qytetare dhe morale.

Prasetiyo, Naidu dhe Tan (2021) në një shqyrtim sistematik tregojnë se prirjet kërkimore mbi qytetarinë digjitale janë orientuar kryesisht drejt sigurisë në internet dhe menaxhimit të informacionit, ndërkohë që dimensionet kritike dhe demokratike shpesh mbeten më pak të theksuara. Nga ana tjetër, Hamayel dhe Hawamdeh (2022) kanë identifikuar se metodat pedagogjike të përdorura në edukimin për qytetarinë digjitale variojnë nga qasjet tradicionale deri tek mësimi i bazuar në projekte, duke sugjeruar nevojën për metoda më interaktive dhe gjithëpërfshirëse.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm është integrimi i shkathtësive digjitale kritike në shkolla. Ilomäki, Lakkala, Kallunki dhe Mundy (2023) argumentojnë se qytetaria digjitale duhet të shihet si pjesë e kompetencave më të gjera të “shkathtësive kritike digjitale”, që përfshin aftësinë për të analizuar, vlerësuar dhe përdorur burime online në mënyrë etike dhe të përgjegjshme.

Studime të tjera kanë nxjerrë në pah perspektivat e mësuesve. Vajen, Kenner dhe Reichert (2023) theksojnë se mësuesit shpesh e shohin qytetarinë digjitale si një komponent shtesë dhe jo si pjesë integrale të kurrikulës, gjë që e kufizon ndikimin e saj. Po ashtu, Richardson, Martin dhe Sauers (2021) në një rishikim 15-vjeçar të literaturës tregojnë se edukimi për qytetarinë digjitale ka evoluar nga një qasje teknologjike drejt një konceptimi më shoqëror dhe demokratik.

Në një tjetër këndvështrim, Choi dhe Cristol (2021) propozojnë një qasje ndërdisiplinore ku qytetaria digjitale shihet përmes prizmit të ndërthurjes së identiteteve dhe demokracisë pjesëmarrëse, duke sugjeruar që shkollat duhet të krijojnë hapësira dialogu dhe bashkëpunimi. Ndërkohë, Lee, Sturm dhe Giacaman (2022) raportojnë se përvoja e mësuesve të shkollave fillore me

teknologjinë digjitale është shpesh e fragmentuar, duke lënë hapësira të mëdha për përmirësime në përgatitjen e tyre profesionale.

Në kontekstin social dhe të krizave globale, Milenkova dhe Lendzhova (2021) theksojnë se shkathtësive digjitale dhe qytetaria digjitale bëhen edhe më kritike, pasi ato lidhen drejtpërdrejt me aftësinë e fëmijëve për të përballuar situata të paparashikuara dhe për të ruajtur shëndetin psikologjik. Po ashtu, Latif dhe Anis (2023) në një analizë mbi ndikimin e mediave sociale tregojnë se shkathtësive mediatike është komponent thelbësor i qytetarisë digjitale, duke ndikuar në aftësinë e nxënësve për të dalluar informacionin e besueshëm nga lajmet e rreme.

Këto studime sugjerojnë se për të ndërtuar qytetarë digjitalë të përgjegjshëm, shkollat duhet të shkojnë përtej integritit teknik të teknologjisë, duke zhvilluar strategji pedagogjike që nxisin etikën, përgjegjësinë dhe pjesëmarrjen aktive në shoqërinë digjitale.

3. Metodologjia

3.1. Qasja metodologjike

Ky studim është zhvilluar duke u mbështetur në një qasje kualitative, me elementë të analizës përmbajtësore dhe krahasimit ndërkombëtar. Synimi ka qenë të identifikohen praktikrat dhe përvojat më të mira mbi edukimin për qytetarinë digjitale në shkollat fillore dhe të përshtaten ato në kontekstin lokal arsimor. Qasja kualitative është zgjedhur për shkak se na ofrojë një kuptim më të thellë mbi përvojat, perceptimet dhe qasjet pedagogjike të përdorura në fusha të ndryshme të arsimit.

3.2. Analiza e literaturës

Një nga komponentët kryesorë të metodologjisë së studimit ka qenë analiza e literaturës bashkëkohore. Kjo analizë është fokusuar në shqyrtimin e artikujve shkencorë, librave dhe raporteve që trajtojnë edukimin për qytetarinë digjitale në nivelin fillor. Përmes kësaj metode është bërë e mundur identifikimi i trendeve kryesore në hulumtimet e fundit dhe theksimi

i boshllëqeve që ekzistojnë në përfshirjen e qytetarisë digjitale në arsimin fillor.

3.3. Krahasimi i praktikave ndërkombëtare

Për të pasur një panoramë më të gjerë, studimi ka përfshirë edhe krahasimin e praktikave arsimore ndërkombëtare. Ky proces ka synuar të evidentojë përvojat dhe qasjet që kanë dhënë rezultate pozitive në vende të tjera, me qëllim që ato të përshtaten dhe të aplikohen në kontekstin lokal. Krahasimi është bërë mbi bazën e kriterëve si qasja pedagogjike, përfshirja e mësuesve dhe nxënësve, si dhe rezultatet e arritura në zhvillimin e kompetencave digjitale.

3.4. Vëzhgimi i praktikave në klasë

Një komponent tjetër i rëndësishëm i metodologjisë ka qenë vëzhgimi i praktikave mësimore në klasë. Ky proces ka ndihmuar në identifikimin e mënyrës konkrete se si konceptet e qytetarisë digjitale trajtohen gjatë mësimdhënies, cilat metoda përdorin mësuesit dhe si reagojnë nxënësit ndaj temave që lidhen me etikën dhe sigurinë digjitale. Përmes vëzhgimit është vlerësuar niveli i ndërveprimit dhe aplikimit praktik të qytetarisë digjitale.

3.5. Instrumentet e përdorura

Për realizimin e studimit janë përdorur tre instrumente kryesore: shqyrtimi i literaturës, pyetësorët eksplorues dhe vëzhgimi i praktikave në klasë. Shqyrtimi i literaturës ka ofruar bazën teorike, ndërsa pyetësorët kanë mundësuar mbledhjen e të dhënave nga mësuesit dhe nxënësit për të kuptuar perceptimet dhe përvojat e tyre. Vëzhgimi i drejtpërdrejtë i orëve të mësimi ka kontribuar në pasqyrimin e praktikave të përdorura realisht në klasë.

4. Rezultatet

4.1. Rezultatet nga shqyrtimi i literaturës

Analiza e literaturës bashkëkohore tregoi se qytetaria digjitale trajtohet si një kombinim i aftësive teknologjike, sociale dhe etike. Studimet ndërkombëtare theksojnë se integrimi i hershëm i këtyre aftësive në arsimin fillor ndikon në ndërtimin e qëndrimeve afatgjata pozitive ndaj përdorimit të teknologjisë (Alvarez et al., 2022). Një pjesë e konsiderueshme e literaturës sugjeron gjithashtu se mësuesit kanë rol qendror në zhvillimin e kompetencave digjitale tek nxënësit, megjithëse shpesh mungojnë trajnime specifike për këtë fushë (Vajen et al., 2023). Praktikrat më të mira të evidentuara përfshijnë qasje gjithëpërfshirëse që përfshijnë shkollën, prindërit dhe komunitetin në procesin e edukimit digjital.

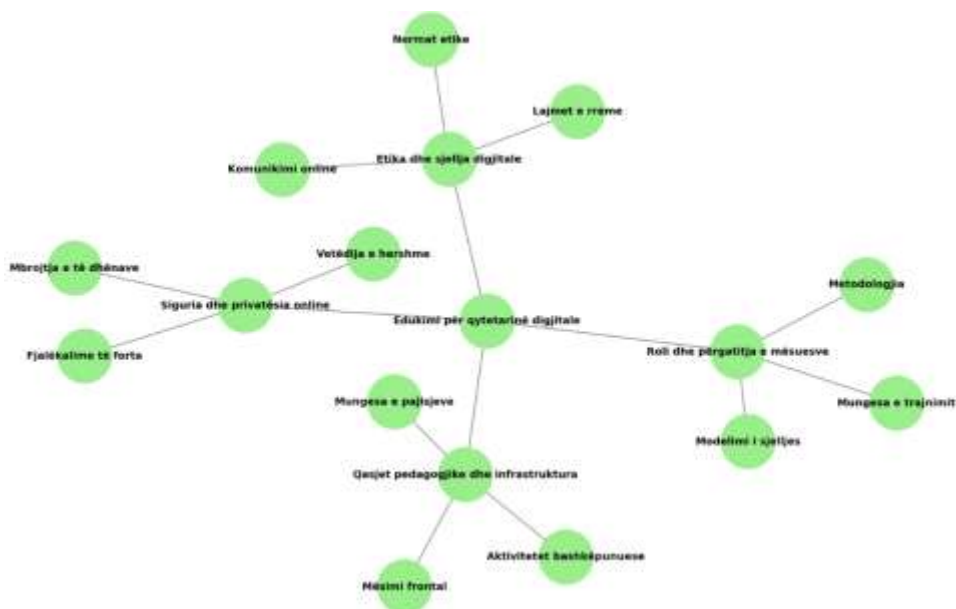

Figura 1. Analiza tematike e qytetarisë digjitale

4.2. Rezultatet nga pyetësorët eksplorues

Analiza e pyetësorëve tregoi se shumica e nxënësve përdorin internetin çdo ditë, kryesisht për argëtim si lojëra online dhe shikim videosh. Megjithatë,

njohuritë e tyre mbi sigurinë digjitale janë të kufizuara: vetëm një pjesë e vogël dinin të përdorin fjalëkalime të forta dhe të kuptonin rëndësinë e mbrojtjes së privatësisë personale. Për më tepër, një pjesë e nxënësve kishin vështirësi në dallimin e lajmeve të rreme dhe në respektimin e etikës së komunikimit online. Gjithashtu, një grup i vogël raportoi përvoja me bullizmin digjital, duke treguar se fenomeni është i pranishëm edhe në moshat e hershme.

Tabela 1. Analiza tematike e rezultateve të pyetësorëve

Tema kryesore	Nxënësit	Mësuesit
Përdorimi i internetit	Shumica përdorin internet çdo ditë për lojëra dhe video.	Vërejnë përdorim të shpeshtë të internetit kryesisht për argëtim.
Siguria digjitale	Vetëm pak dinë të përdorin fjalëkalime të forta dhe mbrojtje të privatësisë.	Konstatojnë mungesë vetëdije mbi sigurinë dhe privatësinë tek nxënësit.
Etika dhe komunikim i online	Shfaqin vështirësi në dallimin e lajmeve të rreme dhe respektimin e normave etike.	Raportojnë nevojë për më shumë edukim mbi etikën dhe sjelljen online.
Bullizmi digjital	Një grup i vogël ka raportuar përvoja të bullizmit digjital.	Shprehin shqetësim për raste të bullizmit digjital në klasë.

4.3. Rezultatet nga vëzhgimi i praktikave në klasë

Nga vëzhgimi i orëve të mësimit u konstatua se përdorimi i mjeteve digjitale ndodhte kryesisht për mësim frontal, ndërsa më pak për aktivitete bashkëpunuese. Nxënësit shfaqnin interes dhe kureshtje për çështjet që lidhen me etikën dhe sigurinë online, por njohuritë e tyre ishin të kufizuara. Mësuesit përpiqeshin të integrojnë elemente të qytetarisë digjitale, por shpesh përballeshin me mungesë materialesh didaktike dhe udhëzimesh të strukturuar. Gjithashtu, u identifikuan kufizime teknologjike në disa klasa, si mungesa e pajisjeve të mjaftueshme dhe infrastruktura jo e përshtatshme.

Tabela 2. Lista e kontrollit për vëzhgimin e praktikave në klasë

Fusha kryesore	Elementi i vëzhgimit	Po	Jo
Përdorimi i mjeteve	Përdorimi i mjeteve digjitale kryesisht për mësim frontal	+	
	Përdorimi i kufizuar për aktivitete bashkëpunuese/projektuale	+	
Ndërveprimi i nxënësve	Nxënësit tregojnë interes dhe kureshtje për etikën dhe sigurinë online	+	
	Njohuritë e nxënësve mbi etikën dhe sigurinë online janë të kufizuara	+	
Praktikat e mësuesve	Mësuesit përpiqen të integrojnë elemente të qytetarisë digjitale	+	
	Materiale didaktike të përshtatshme		-
	Ka udhëzime të strukturuar në kurrikulë për qytetarinë digjitale		-
Kufizimet teknologjike	Pajisje të mjaftueshme në klasa	+	
	Infrastruktura është e përshtatshme për integrim të plotë të teknologjisë		-

5. Diskutimet dhe implikimet

Rezultatet e këtij studimi konfirmojnë se edukimi për qytetarinë digjitale nuk duhet të reduktohet vetëm në aftësi teknologjike, por duhet të integrohet si dimension etik dhe social i kurrikulës. Studimet e mëparshme tregojnë se edukimi për qytetarinë digjitale në arsimin fillor ndikon në zhvillimin e kompetencave kritike dhe demokratike, por shpesh është i fragmentuar dhe i kufizuar në përdorim teknik të mjeteve (Richardson, Martin, & Sauers, 2021). Ky kufizim sugjeron se sistemet arsimore duhet të kalojnë nga një qasje teknologjike drejt një qasjeje gjithëpërfshirëse që përfshin etikën,

komunikimin kritik dhe përgjegjësinë shoqërore (Prasetyo, Naidu, & Tan, 2021).

Një element tjetër i rëndësishëm është perspektiva e mësuesve. Hulumtimet tregojnë se shumë prej tyre e perceptojnë qytetarinë digjitale si një komponent shtesë dhe jo si pjesë integrale të mësimdhënies, çka kufizon ndikimin e saj (Vajen, Kenner, & Reichert, 2023). Kjo përkon me gjetjet tona, ku mësuesit shfaqnin përpjekje individuale, por mungesa e trajnimeve të qëndrueshme dhe udhëzimeve metodologjike i linte ata të papërgatitur për ta integruar në mënyrë sistematike. Implikimi këtu është se nevojiten programe zhvillimi profesional dhe mbështetje institucionale që e bëjnë qytetarinë digjitale pjesë të pandashme të kurrikulës dhe praktikës pedagogjike (Lee, Sturm, & Giacaman, 2022).

Së fundi, implikimet lidhen me kontekstin shoqëror dhe ndikimin e krizave globale. Milenkova dhe Lendzhova (2021) theksojnë se qytetaria digjitale bëhet edhe më kritike në situata të paparashikuara, duke u lidhur ngushtë me aftësinë e fëmijëve për të ruajtur mirëqenien psikologjike dhe për të menaxhuar informacionin. Po ashtu, Latif dhe Anis (2023) nënvizojnë rëndësinë e edukimit për media dhe aftësisë për të dalluar informacionin e besueshëm në epokën e rrjeteve sociale. Kjo sugjeron se qytetaria digjitale nuk është vetëm çështje arsimore, por edhe një politikë shoqërore më e gjerë që ndihmon në formimin e qytetarëve aktivë dhe të ndërgjegjshëm në shoqëri digjitale gjithnjë në ndryshim.

6. Përfundimet

Studimi nxori në pah se edukimi për qytetarinë digjitale në shkollat fillore është një domosdoshmëri në epokën digjitale. Nxënësit përdorin internetin në baza ditore, por njohuritë e tyre mbi sigurinë, privatësinë dhe etikën online mbeten të kufizuara. Kjo gjendje e bën të domosdoshme që shkolla të ofrojë jo vetëm aftësi teknologjike, por edhe kompetenca sociale dhe etike për të ndërtuar qytetarë të përgjegjshëm digjitalë.

Nga ana tjetër, mësuesit luajnë një rol qendror në integrimin e qytetarisë digjitale, por shpesh përballen me mungesë trajnimesh të dedikuara,

udhëzimesh të strukturuar dhe materiale didaktike. Përfshirja e fragmentuar e qytetarisë digjitale në kurrikulë tregon se ende mungon një strategji e qëndrueshme kombëtare. Për të kapërcyer këto boshllëqe, është i nevojshëm zhvillimi profesional i mësuesve dhe mbështetja institucionale.

Përfundimisht, qytetaria digjitale nuk është vetëm një aftësi teknologjike, por një dimension i gjerë edukativ që përfshin etikën, të menduarit kritik, sigurinë dhe pjesëmarrjen demokratike. Ky studim sugjeron se politika arsimore dhe praktikat pedagogjike duhet të ndjekin një qasje gjithëpërfshirëse, duke përfshirë shkollën, prindërit dhe komunitetin. Vetëm kështu mund të ndërtohen gjenerata të afta të përdorin teknologjinë me përgjegjësi, kreativitet dhe etikë, duke u përgatitur për sfidat e shoqërisë digjitale në zhvillim të vazhdueshëm.

6.1. Rekomandimet

- Të integrohet qytetaria digjitale si komponent i detyrueshëm në kurrikulën e shkollave fillore.
- Të organizohen trajnime të rregullta mbi qytetarinë digjitale dhe shkathhtësitë kritike digjitale.
- Të përfshihen prindërit dhe komuniteti në procesin edukativ për qytetarinë digjitale.
- Të inkurajohet përdorimi i teknologjisë jo vetëm për argëtim, por edhe për mësim krijues, hulumtim dhe pjesëmarrje qytetare.
- Të realizohen studime të mëtejshme empirike mbi ndikimin e edukimit për qytetarinë digjitale në zhvillimin e kompetencave sociale dhe psikologjike të fëmijëve.

Referencat

- Ahmed, S. A. (2025). Reimagining education in the coming decade: What AI reveals about what really matters. *Frontiers in Education*, 10(1699106), 1–12.
<https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1699106>

- Alvarez, L., Tadlaoui-Brahmi, A., & Çuko, K. (2022). Digital citizenship in primary education: A systematic literature review describing how it is implemented. *Social Sciences & Humanities Open*, 6(1), 100102. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2022.100102>
- Bellacicco, R., Bruschi, B., & Camandona, F. (2025). Let's save our environment! Empowering students to create VR games in disadvantaged primary schools. *Ubiquity Proceedings*, 8(1), 45–56. <https://ubiquityproceedings.com/articles/212>
- Chavdarova-Kostova, S. (2025). The competency-based approach in pre-service teacher training: Challenges in the Bulgarian model. In *EDULEARN25 Proceedings* (pp. 2123–2131). IATED. <https://library.iated.org/view/CHAVDAROVAKOSTOVA2025COM>
- Choi, M., & Cristol, D. (2021). Digital citizenship with intersectionality lens: Towards participatory democracy driven digital citizenship education. *Theory into Practice*, 60(5), 581–593. <https://doi.org/10.1080/00405841.2021.1987094>
- Demir, R., & Akar, C. (2025). Transforming clicks into critical thinking: An AI-based media literacy program for children. *International Journal of Digital Literacy and Digital Competence*, 16(2), 67–82. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.22445.15848>
- Enache, A. F., & Stănică, N. (2025). Early digital literacy in primary education: Grassroots practices in a European context. In *Proceedings of the International Conference on Education in the Digital Era* (pp. 3838–3850). Danubius University Press. <https://conferences.univ-danubius.ro/index.php/EED/EED2025/paper/view/3838>
- Hamayel, H. J., & Hawamdeh, M. M. (2022). Methods used in digital citizenship: A systematic literature review. *Journal of Digital Educational Technology*, 2(2), 1–15. <https://doi.org/10.21585/jdet.v2i2.12520>
- Harahap, F. H. (2025). Analysis of civic education learning problems in grade 4 at UPT Satuan Pendidikan SDN 1 Bendo. *Proceedings Series of Educational Studies*, 2(1), 101–110. <https://conference.um.ac.id/index.php/pses/article/view/10559>
- Ilomäki, L., Lakkala, M., Kallunki, V., & Mundy, D. (2023). Critical digital literacies at school level: A systematic review. *Review of Education*, 11(2), e3425. <https://doi.org/10.1002/rev3.3425>

- Latif, A., & Anis, W. (2023). Media literacy and digital citizenship in the era of social media. *Asian Journal of Social Science Research*, 9(1), 88–104. <https://doi.org/10.6000/ajssr.2023.9.1.10>
- Lee, K. M., Sturm, S., & Giacaman, N. (2022). A systematic review of primary school teachers' experiences with digital technologies curricula. *Education and Information Technologies*, 27(5), 6357–6375. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11127-z>
- Milenkova, V., & Lendzhova, V. (2021). Digital citizenship and digital literacy in the conditions of social crisis. *Computers*, 10(4), 40. <https://doi.org/10.3390/computers10040040>
- Momanu, M. (2023). Systematic literature review on digital citizenship education for primary school students. *Journal of Educational Sciences*, 24(2), 55–73. <https://doi.org/10.35923/jes.2023.24.2.55>
- Prasetyo, W. H., Naidu, N. B. M., & Tan, B. P. (2021). *Digital citizenship trend in educational sphere: A systematic review*. *Pedagogy and Research in Education*, 9(3), 243–259. <https://doi.org/10.5861/pere.2021.1328013>
- Richardson, J. W., Martin, F., & Sauers, N. (2021). Systematic review of 15 years of research on digital citizenship: 2004–2019. *Learning, Media and Technology*, 46(3), 267–283. <https://doi.org/10.1080/17439884.2021.1941098>
- Stoddard, J. (2025). Designing authentic virtual fieldtrips for the humanities. In *Exploring evolving frontiers of learning in digital education* (pp. 33–47). Springer.
- Vajen, B., Kenner, S., & Reichert, F. (2023). Digital citizenship education—Teachers' perspectives and practices in Germany and Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 125, 104038. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104038>